

ВЯРА

Семантика на материализирана вяра

ЦВЕТАНКА ЕЛЕНКОВА

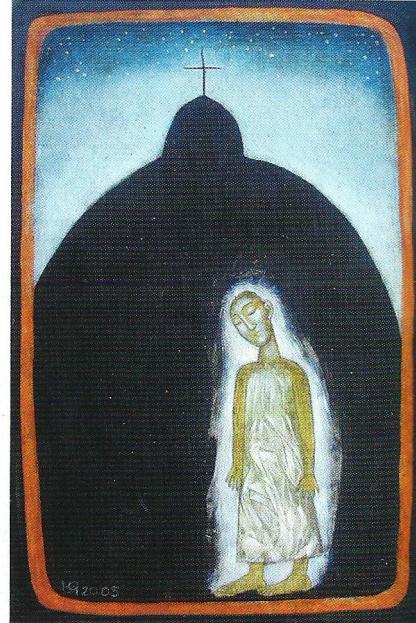

Изложбата с картини-икони на Юлия Станкова е необикновена, защото знаем, че иконописта е сакрален акт и придръжана към канона, за да се по-

стигне Единият образ (на Христос, на светците) зад много, за да се постигне Едното изражение зад различните черти. Юлия Станкова по-

стига тази сакралност, без да се придръжа към канона. От многото художници, на чиито изложби съм присъствала, тя е от малкото, за които бих казала - отиваш на изложба на художника X, но всъщност присъстваш на изложбата на един-единствен творец - Бог (наскоро посетих подобна изложба на испанския художник Ел Орталено). В този смисъл картините на Юлия Станкова, в които естествено личи нейната художествена и теологична школовка (авторката е завършила и „Богословие“ в СУ), са най-силни с техните идеи, които дават отговор на много библейски въпроси, разглеждани от съвремието, предвожещи ни във Всекидневието. Не само въпроси от библейското „Битие“, но и от нашето човешко бытие всеки ден.

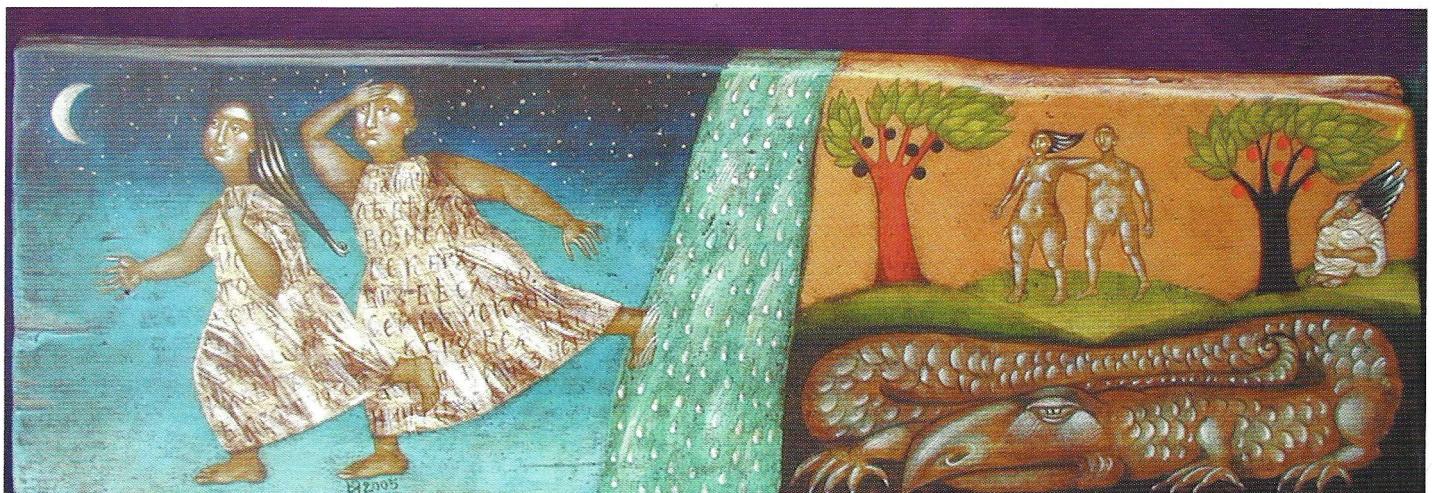
Творбите ѝ са стилизирани и прецизни едновременно, тя може да бъде видяна като художник на ивици и класик, осъществявайки върховата мярка в изчистения контур с един азиатски нюанс (дали заради тематиката на нещата ѝ) на лапидарното, на енигматичното, на ритуалното, на обръщането към Себето. В този смисъл особено въздействащи са лицата на нейните персонажи, с онази бадемовидна форма и цвят, характерна за някои от най-силните об-

разци на Византийската иконопис, много рядко срещани, но които издават същността на Божественото - неговата плодовитост и пълнота, неговото добро - в семката се съдържат всички сокове за Нов живот, няма нищо по-хранително от нея.

Всички картини на Юлия до една следват нишката на Новозаветната максима: „Защото Божието Царство вътре във Вас е.“ Неслучайно повечето от тях носят заглавието „Отвъд купола на храма“, като това е просто похват, за да се насочи вниманието към външността, която винаги е вътрешност на нещо друго.

Сърцето е основният орган, свързан с християнството. Според отците на православието той е и центърът, около който както около семе е започнала да се гради плътта, той е и центърът на живота не само в житейски смисъл, но и в духовен - центърът на този и Онзи

живот, символ на Бог-Любов. Този принцип е залегнал във всички творби на художничката. Те са като едни големи дишачи сърца. Не само поемащи и изтласквачи кръвта, но и духа. Духът в картините на Юлия Станкова е в сърцето. Малката рисунка „Срещу течението“ представлява риба, която плува срещу течението и в чийто корем е седнало едно малко момиче с гръб срещу същото това течение. Богата е много важен елемент от християнската семантика. Не само с кръщението на река Йордан и отмиването на греховете, но и с нейното присъствие в „Битие“ като първосъзаден и първосъздаващ елемент, преди сушата. Богата в картините на Юлия Станкова символизира разделя между този и Другия свят. Тя винаги е част от едно друго измерение, едно измерение-преход непосредствено след физическата ни смърт. Така рибата е сърцето на Богата - Другият свят, момичето е сърцето на рибата. Белотата на грехата загатва за чистотата - „Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога“, и гори за непорочното зачатие - малкото момиче е символ на децата, чиито ангели единствени гледат Бог право в очите, но и на Дева Мария и Благата Вест. Богата в друга картина на Юлия Станкова е пряко свързана с огъня. Да, знаем от Новия завет сумите на Кръстителя, който казва, че ни кръщава с Бога, но след него ще го даде Друг, на Когото той не е достоен да разтворже и ремъка на обувките и Който ще ни кръсти с огън. Но Юлия не просто използва гвата елемента като очистващи от греховете, но показва и Връзката между тях. Огънят и Богата са въсъщност гвете

страни на едно и също нещо. За да се пречистим от животинските си инстинкти, не е достатъчно като животно (льв) да преминем през огъня (първия еман), но трябва и през Вода да минем както рибите, опашките ни криле да станат, за да стигнем Небесното царство. При Юлия Станкова еволюцията не върви по линията Вода - суша, а обратно суша - Вода. Бозайнищите са по-ниски от рибите, а по-висши от мяха са духовните същества - ангелите. Линията опашки - хрile - криле е тази, по която се издигаме нагоре. Богата е по-висша срещу от Въздуха и земята. Кръщението с огън е по-изкушимелно, поради по-нисшата природа, с която борави, но Богата е по-висша. Делото на Спасителя е невъзможно без това на Кръстителя.

Богата е като Богонаг, който разделя гвата свята „Изгонване от Рая“ - този на познаване на доброто и злото и онзи на познаване на Словото. Изгонени от Рая, Адам и Ева отиват в Света-Слово, в Бог-Слово. Единственият начин да стигнат до Небесния рай е да бъдат изтласкани от Земния рай. Грехът е оправдан чрез целта, най-вече чрез крайния резултат - постигането на Бога-Слово.

В смисъла на горните разсъждения са и гвете най-забележителни картини от нейната изложба - „Отвъд купола на храма“ и „Създаването на храма“.

Храмът от първата е представен като голяма черна утроба или гърда (символ на плодовитостта), в която вървящият е Младенецът, Светлината на света, а самият храм е обвит с ноща, обсипана със звезди, както утробата лежи в пътта. Заглавието подвежда да насочим вниманието си отвъд

храма, към истинския храм на Бог - безкрайността на Вселената, но въсъщност единствената светлина вътре в християнския храм, бих казала подобно на сърцето - малко вляво поставя ударение върху пулсиращия център вътре. Отново този принцип на фокусната shanka - храмът е сърцето на Вселената-Бог, вървящият е сърцето на Храма. Бог е отвън и вътре, Вездесъщ. Храмът е утробата, в утробата е светлината-Духът.

Духът в картините на Юлия Станкова, който обитава сърцето, е център на нейната философия, на нейната вяра. Сигурна съм, че много от нас все никога са си задавали въпроса кога влизат Духът в мялото - дали с първата гълътка въздух, или още в утробата при зачеването. Който иска да намери отговор за себе си, нека да постои поне 5 минути пред картина „Създаването на храма“ - която заменя акцентът на авторската изложба на Юлия. На пръв поглед имаме: гвете дървета - на познанието и на живота, Адам и Ева един срещу друг, Граалът, завесата на храма - все християнски символи, познати до болка. Но зад мята в едно друго измерение, когато очите се настроят на други гвоптри, виждаме нещо различно, и бих казала уникатно по своята сълбочина - мъжкото и женското начало, обрнати едно към друго, чиито контури на лицата описват пътя-тунел към утробата, в началото на който Чашата на живота е мъжкото семе, което е жертвеник на Любовта пред женското начало, червено като кръвта, и болката и откъдето ни гледат гве очи. Очите на Бога. Завесата в храма, която се разграда при смъртта на Христос, не е

символ само на Връзката Бог - човек, която готовава била нарушена от първоздания грех и възстановена чрез изкупването на греха, чрез Разпятието, но и символ на женското начало, на Ева и изкупването на греха й, на възстановената Връзка между мъжа и жената - единственото цяло, което може само в оцелостта си да постигне Бог (Вж. В. Соловьев - „Смисълът на любовта“). Отвъд този храм корените на дърветата на Познанието и на Живота са като вени, по които течат хранителните сокове към утробата, а в самата нея вътре е Духът - там Юлия е вкарала светлината. Посланието на художничката е просто и именно толкова вълнуващо, заради своята простота, която сякаш винаги е била пред очите ни, но ни е убягвала - разбира се, че Духът влизат в плода още в утробата, а не с първата гълътка въздух. Защото ако Девата е заченала непорочно и семето е в Духа, това означава, че в семето е и Духът - в единствения миг на съединяване на мъжкото и женското начало, в онзи там храм. Духът винаги обитава храма. Утробата е символ на храма, или по точно храмът е символ на утробата.

Излизайки от канона, от религиозното и следващи своята интуиция (отнемането на собствената воля и допускането на Другата - един от най-християнските принципи), Юлия Станкова пречиства нашето битие чрез вникването си в „Битие“. Още повече нейното излизане е единствено с цел да се върне отново и отново там, за да отвори очите ни към символите, които стоят зад символиката. Към християнската религия, която е нашата материализирана вяра.